

echter heeft het behouden. Heeft hij of de Kerk gelijk. Deze vraag is ook heden nog van belang. Von Harnack beantwoordt deze in het poneeren van de volgende stelling: „Het O. T. in de 2e eeuw te verwerpen, was een fout, die de groote Kerk terecht afgewezen heeft; het in de 16e eeuw te behouden, was een noodlot, waaraan zich de Reformatie nog niet kon onttrekken; het echter sedert de 19e eeuw als kanonieke oorkonde in het Protestantisme nog te behouden, is het gevolg van een religieuze en kerkelijke verlamming”.

Deze uitspraak doet wonderlijk aan. Immers wij zijn geneigd om te zeggen: was het in de 2e eeuw een fout om het O. T. te verwerpen, dan is dat ook heden ten dage nog zoo. Om von Harnacks bedoeling te begrijpen moeten wij eerst weten wat hij onder kanoniek verstaat. Voor ons wil dit woord zeggen: met Goddelijk gezag bekleed, door God geïnspireerd. De kanonieke boeken van het O. en N. T. vormen voor ons Gods Heilig Woord. Voor von Harnack echter betekent kanoniek in dit verband de bijzondere getuigkracht van het N. T. omdat dit een verzameling geschriften is, waaruit het Christendom het beste is te verstaan. (Zie: K. Sietsma, A. von Harnack v.n.l. als dogmehistoricus, 1933, pag. 205 e.v.)

Van Goddelijke inspiratie dus, zelfs van het N. T., wil von Harnack niets weten. Voor hem zijn dus O. T. en N. T. gewone geschriften. Echter slechts het N. T. heeft waarde voor ons tot verstaan van de Christelijke religie, welke voor hem DE religie is. Het O. T. heeft wel zijn waarde, ja moet zelfs onder de litteraire werken een eerste plaats innemen, maar in de Christelijke Kerk hoort het niet thuis. In de 2e eeuw echter kon men het O. T. maar zoo niet laten vallen; daarvoor zat het Christendom historisch met te veel banden vast aan het Jodendom. Had men toen het O. T. losgelaten, dan had het Christendom in de lucht gehangen en dan zou dit tot groote verwarring aanleiding gegeven hebben.

Marcion evenwel kon van zijn standpunt uit het O. T. slechts verwerpen om het Evangelie zuiver te behouden. Van „verwerpen”, zegt von Harnack is echter heden geen sprake meer, neen veeleer wordt het dan pas in zijn eigenaardigheid en betekenis overal gewaardeerd, als het geen kanonieke autoriteit meer bezit.

Ontegenzeggelijk zijn deze beschouwingen van von Harnack in breeden kring doorgedrongen. In zijn lange professorenloopbaan heeft hij een geweldig aantal studenten onder zijn gehoor gehad uit verschillende faculteiten. En „Marcion” was geen onderwerp waar hij tusschen zijn enorm groot aantal publicaties ook eens over geschreven heeft, neen, uit het feit alleen al dat hij aan het begin en het eind van zijn wetenschappelijke loopbaan aan dezen kelter een studie wijdde, blijkt wel welk een indruk diens ideeën op hem gemaakt hebben en hoe hij steeds met het Marcionisme is bezig geweest. En is het niet typeerend dat von Harnacks zware en volumineuze boek, in 1921 verschenen, reeds in 1924 een tweeden druk beleefde?

Een andere figuur, veel feller dan von Harnack, is Friedrich Delitzsch, geboren in 1850 als zoon van den in 1890 gestorven hoogleeraar Franz Delitzsch. Evenals von Harnack werd ook Delitzsch reeds op zijn 27ste jaar professor, en wel in het Assyrisch aan de Universiteit te Leipzig en later te Breslau en Berlijn. Spoedig werd hij op zijn terrein een geleerde van naam. Groote beroering verwekte hij met zijn in 1902 gehouden voordrachten over „Babel und Bibel”, waarin hij beweert dat het Bijbelsch Scheppings- en Zondvloedverhaal, ja feitelijk het geheele O. T. een gebrekkige imitatie was van Babylonische litteratuur.

In 1920 publiceerde hij een geschrift, dat hij reeds in 1914, vóór het uitbreken van den Wereldoorlog gereed had, getiteld: „Die grosse Täuschung” (De groote misleiding), met ondertitel: Critische opmerkingen betreffende de Oud-Testamentische berichten over Israëls binnendringen in Kanaän, de Godsopenbaring van den Sinaï en de werkzaamheid der profeten. Fel en heftig is zijn aanval op het O. T., dat voor hem is een samenknopping van tegen de waarheid indruisende geschiedkundige overlevering en falsificaties van alle mogelijke soort. Dit, in de voetsporen tredend van Wellhausen, ook den ontwikkelden leek duidelijk te maken, is het doel van zijn geschrift.

Wat is nu de „groote misleiding”? DE groote misleiding, oorspronkelijk zelfmisleiding, is dat de Israëlitische geschiedschrijvers hun god Jahwe gelijkgesteld hebben aan en geïdentificeerd met God d. Jahwe is, volgens Delitzsch, de volksgod van Israël, zooals de omwonende volksstammen, Amoriëten, Filistijnen enz. hun eigen god hadden. Zelfverblindend echter is het geweest van Israëls historischschrijvers en profeten om dezen God, die voor hen de eenige God was, gelijk te stellen met God den Wereldgeest, het allerhoogste geestelijke Wezen over alle volken der aarde, den Schepper en Bestuurder van het heelal.

En het Christendom heeft zich laten verblinden en misleiden en deze dwaling geaccepteerd. Het O. T. is evenwel slechts een stuk litteratuur van Israël en heeft absoluut geen waarde voor den geloovigen Christen.

„De geloovige Christelijke lezer”, zegt Delitzsch, bezint er zich helaas veel te weinig over, dat de

schoonste plaatsen van het O. T. voor alle niet-Israëlieten in 't geheel geen betekenis hebben, daar zij uitsluitend en alleen voor het Israëlitische respectievelijk Joodsche volk gelden.”

En daarom moet Delitzsch wel tot de conclusie komen: „Het z.g. „Oude Testament” kan door de Christelijke Kerk en daarmee ook door de Christelijke familie volkomen gemist worden”. En hij geeft den raad om veel liever van tijd tot tijd zich te verdiepen in de diepzinnige gedachten, die de Deutsche geestesheren over God, het hiernaams en onsterfelijkheid gedacht hebben. Ja, hij wijst zijn lezers zelfs op een bepaald boek waarin zij deze kunnen vinden: Wilhelm Schwaners Germanenbibel is beter lectuur dan het O. T.!

Het behoeft nauwelijks meer gezegd, dat iemand die zoo staat tegenover het O. T. fel anti-semiet is.

Altijd heeft Israël in hoovaardij gemeend dat hun God de eenige God was en dat zij het eenig uitverkoren volk waren en ver stonden boven alle andere volken, ja dat die volken er slechts waren om aan hen dienstbaar gemaakt te worden. En nog is dit de meening van het Joodsche volk. Juist door deze gedachte houdt het zich in stand als natie. Maar daarom betekent het voor die volken een gevaar en Delitzsch besluit zijn boek met de volgende woorden: „Ook het Deutsche volk zal zich tijdig den slaap uit de oogen moeten wrijven, om te erkennen dat het Joden-vraagstuk misschien datgene van alle vraagstukken is, dat de meest ernstige behandeling eischt. Tot rechte waardeering daarvan op grond van de geschiedenis van Israël bij te dragen, is het doel van dit boekje”.

Groote beroering wekte Delitzsch's geschrift, niet alleen in wetenschappelijke kringen, waaruit o.a. de oud-testamenticus E d u a r d K ö n i g naar voren trad om de opvattingen van zijn collega te bestrijden, maar ook de dagbladpers viel Delitzsch aan in scherpe en heftige bewoordingen.

De Frankfurter Zeitung, om enkele uittalingen te citeren, noemde het boek een „anti-semitisch strijdschrift en den auteur zelf een „woedende anti-semiet”. De Vossische Zeitung sprak van een „geestelijke pogrom”, de Wiener Morgenzeitung van 14 Juli 1920 o.a. van „na-oorlogs-psychose” en het bekende Berliner Tageblatt vond het geschrift een „pamflet bitter als gal, dat de anti-Christelijke richting openbaart die het anti-semitisme genomen heeft”.

Zoo publiceerde Delitzsch in 1921 een tweede deel van „Die grosse Täuschung” dat tevens het slot zou vormen en waarin hij zijn „critische opmerkingen” betreffende het O. T. voortzette, doch thans voornamelijk met betrekking tot de geschriften der Profeten en de Psalmen, terwijl hij aan het eind zijn slotconclusies gaf.

In zijn voorwoord op dit deel zegt Delitzsch, dat hij geen anti-semiet is, doch dat hij in wijden kring sympathie gevonden heeft, ja zelfs onder Joodsche geleerden en studenten, en dat het er hem slechts om te doen is, de waarheid aangaande het O. T. aan het licht te brengen, en hij besluit dit woord: „Hoewel de thans levende Christelijke Theologen hun traditioneele schoolse opvattingen moeilijk opgeven zullen, ja nauwelijks opgeven kunnen, zoo leef ik toch in de hoop, dat jongere, aan de Deutsche volks- als hoogescholen onderwijs-gevende en ontvangende generaties de uiteenzettingen van „Die Grosse Täuschung” ernstig en zonder vooroordeel zullen onderzoeken en van hun kant er mede toe zullen bijdragen het „Oude Testament” uit school en kerk te verbannen en de gestalte en leer van Jezus aan de Christenheid zuiver en onvervalscht terug te geven.”

Kan echter het N. T. wel buiten het O. T.? Wijst Jezus niet steeds in zijn woorden terug naar het O. T.? Op deze tegenwerpingen, die Delitzsch velen in gedachten hoort maken, antwoordt hij dat Jezus beslist Zijn leer stelt tegenover de Joodsche, als een nieuwe leer die niets te maken heeft met Wet en Profeten. En hij wijst op Christus' gelijkenis van de nieuwe lap op een oud kleed en de nieuwe wijn in oude lederen zakken (Luk. 5:36), een ook door Marcion met voorkeur aangehaalde bewijspplaats voor zijn verwerping van het O. T.

Jezus is voor Delitzsch een Joodsche proseliet en niet van Joodsche origine, hetgeen hij op historische en zakelijke gronden poogt te bewijzen. En diametraal stond Jezus' leer tegenover het Jodendom, bewijs waarvoor ook is het feit dat deze leer op Joodschen bodem nooit wortel heeft kunnen schieten. „Jezus' Godsgeloof was 't meest ideale monotheïsme. Jezus laat God niet langer als Jahwe aan een enkel volk, n.l. aan het uitverkoren volk zijns eigendoms Israël, gebonden zijn, zoodat de toegang tot hem slechts door het medium van het Jodendom denkbaar is, maar voor Hem is God een liefhebbend God en hemelsch Vader over alle menschen en volken zonder onderscheid.”

Christendom en Jodendom hebben niets met elkander te maken. Het eerste „is een absoluut nieuwe religie, geen hoogere ontwikkelingstrap van het Jodendom”.

En daarom zal het een zegen zijn voor de gansche Christelijke Kerk als het N. T. uit zijn kunstmatige, tendentieuze omklemming door het O. T. bevrijd zal zijn.

Het behoeft nauwelijks gezegd hoe groot de invloed geweest is van deze droeve theorieën op de

ontwikkelde leeken, uit welke kringen zij weer doorsijpelden tot de breede laag der bevolking. Wie in de dagbladen heeft kennis genomen van uittalingen in den strijd tegen het O. T., zooals die in den laatste tijd in Duitschland wordt gevoerd, ziet maar al te duidelijk de overeenkomst met Delitzsch's gedachten.

Harderwijk.

Dr G. J. D. AALDERS.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

Concentratie van scholen.

Allerlei geruchten loopen er door het land omtrent het opheffen van verschillende scholen. De groote organisaties: Schoolraad (waarin Chr. Nationaal Schoolonderwijs en Gereformeerd Schoolverband vertegenwoordigd zijn) bemoeien zich met de zaak en zoo is er in menige kring ongerustheid omtrent de bestaanszekerheid van de eigen school. De parallel wordt dan getrokken: Er zijn reeds heel wat Openbare Scholen opgeheven en nog meer zullen er moeten volgen, maar, zoo redeneert men, dan is het toch billijk, dat er ook van de zijde van het Bijzonder Onderwijs bereidwilligheid blijkt, offers te brengen aan het groote belang van de bezuiniging op onderwijs.

Ik moet beginnen met er op te wijzen, dat deze parallel niet heelmaal zuiver loopt. Wanneer er twee of drie scholen bij het Openbaar onderwijs worden samengevoegd, dan verandert daardoor het karakter van het onderwijs niet. De ouders waren tot dusver tevreden met het onderwijs, dat van Overheidswege werd verstrekt en dat blijft zoo. Ze genieten zelfs het voordeel, dat de school, die groter werd, beter in staat is, flink onderwijs te geven dan de schooltjes, waarin elke leerkracht drie of vier afdelingen had te verzorgen. De afstanden, die de kinderen hebben af te leggen, worden hier en daar aanmerkelijk groter en dat kan ongerief geven, maar overigens valt er in menig opzicht winst te boeken.

Bij het Bijzonder Onderwijs staan de zaken wel even anders. Daar is het stichten van nieuwe scholen vaak het gevolg geweest van uitgesproken richtingsverschil. De wet bood de gelegenheid, dat iedere groep van ouders van bepaalde richting een eigen school kon hebben. Men verloor aan eenheid, maar won aan vrijheid. 't Zal in vele gevallen moeilijk zijn, weer tot elkander te komen. We kennen onder ons de weinige samenwerking, die er vaak op schoolgebied bestaat tusschen de voorstanders van Gereformeerd onderwijs en de ijverders voor de gedachte, dat de school de belangen van de Hervormde kerk behoort te bevorderen. Ik hoorde dat dezer dagen nog ronduit uitspreken met de woorden: Ik acht op menige Christelijk Nationale School de belangen van de Hervormde kerk niet veilig. Op bijna iedere plaats heeft de stichting van Bijzondere Scholen naast elkaar een geschiedenis en daar zal men de klok der historie maar niet zoo gemakkelijk terug kunnen zetten. Opvoeding en onderwijs zijn zaken van vertrouwen, van hartelijke samenwerking tusschen huis en school. Nu kan men over deze beginselen wel licht denken, wanneer ze door anderen worden gehuldigd, maar ook in dit opzicht is Nederland het land van de klassieke vrijheid. En vrijheid is ons nog altijd wel wat waard.

't Spreekt vanzelf, dat, waar men elkander kan vinden, alles moet worden gedaan, om de Regeering in haar streven naar bezuiniging te steunen. Maar we moeten toch ook hoe langer hoe duidelijker zien, dat er ook meer en meer aan de dag komt, dat wij met onze scholen in haar verhouding tot de Overheid op de verkeerde weg zijn. 't Wordt te duur en nu moeten de scholen bij elkander gebracht worden. Nog eens, waar dat zonder schade kan, moet dat, moet ieder zijn bereidwilligheid toonen, maar er mag niet een deel van de vrijheid worden ingeboet. De school moet blijven houden het volle vertrouwen van de ouders, zal er van de volksoepvoeding een blijvende kracht uitgaan. En daarom moeten we gaan denken aan een andere weg: de Overheid ziet zich genoodzaakt de hand terug te trekken. Best, dan komt er weer plaats voor de actie van het particulier initiatief.

Kan dat niet meer? Zijn we de weg van Staatszorg al te ver opgegaan? Welnu, dan hebben we ook het gezonde beginsel van de school aan de ouders losgelaten. De wet-1920 is door ons altijd aanvaard als iets, dat niet bevredigde, maar voorloopig werd aanvaard. Het kon toen niet anders. We zijn gaan leunen. Maar wanneer nu ons steunsel geen voldoende kracht meer blijkt te bezitten, dan wordt het tijd, dat we weer op eigen beenen gaan staan.

En, wil ik vragen, biedt nu niet de tijd, die we met elkaar doormaken, ook op het terrein van de school, juist de gelegenheid, dat de Overheid zich terugtrekt, ze heeft te veel verplichtingen op zich genomen? Is het nu wel juist, dat we door de Overheid gedrongen zouden worden in situaties, die niet bevredigen? Ik meen, dat het de tijd is, dat,

we aan
tis in
worden,
weg zijn
der de
het inde
Gr.

De D.
te hebbe

Dit
als g
en vo
er vo
hebben
ook ni
in het
Canneg
Ger e
bode”
beurten
strants
dwaling,
kan we
dat me
ongere
moet
allerlei
nen en
beroep
waar z
het cor
geschr
verklar
En dat
Kuyper
Calvini
heet en

Laat m
een repre
zelschap
zou zijn.
grondslag
het ongel
van „gere
wij ons
zouden w
in casa”
daardoor.
Via D.
op „De H
van de re
uitstellen
dat blijkt
moeten w
men mog
Ds J. J.

Ook
Waterin
het Ho
logie va
Vrije U
dragen
schrijfe
Ik ve
ons zijn
bedank
hun bez
valsche
waar d
door d
leer en

Dr v. L
land”:

Een
aanleid
het nu
den: „
van sam
om toos
het Pol
Door es
briefsch
Waarom
En ve
Hoor
verleden
gegeven
schoot -
in 't P
heid. E
Wij
onder t
willen
kerke
deeld
het fun
Zulk
Woord
En ge
houden
door el
Dat d
Dr K.
„Geref.
merkt Dr

ingen zij weer der bevolking genomen van O. T., zooals land wordt ge- overeenkomst

D. AALDERS.

EN
RWUS

len.

or het land om- ide scholen. De aarin Chr. Na- meerd School- noeien zich met ng ongerustheid de eigen school. Er zijn reeds eheven en nog naar, zoo rede- dat er ook van djs bereidwillig- het groote be- wijs. wijzen, dat deze pt. Wanneer er baar onderwijs ndert daardoor niet. De ouders t onderwijs, dat kt en dat blijft l, dat de school, is, flink onder- aarin elke leer- id te verzorgen. ben af te leggen. t groter en dat tens valt er in

in de zaken wel en van nieuwe an uitgesproken gelegenheid, dat paalde richting en verloor aan t Zal in vele ge- under te komen. samenwerking. at tusschen de onderwijs en de e school de be- behoort te bevor- nog ronduit uit- cht op menige elangen van de na iedere plaats Scholen naast al men de klok zelijk terug kun- wijs zijn zaken nenwerking tus- n over deze be- r ze door ande- in dit opzicht is ke vrijheid. En waard.

n elkander kan om de Regeer- ging te steunen. nger hoe duide- leer aan de dag n haar verhou- derde weg zijn. de scholen bij eens, waar dat et ieder zijn be- ig niet een deel De school moet ouwen van de eding een blij- moeten we gaan erheid ziet zich kken. Best, dan e van het parti-

weg van Staats- dan hebben we school aan de door ons altijd gde, maar voor- en niet anders- r nu ons steun- lijkt te bezitten, op eigen beenen

de tijd, die we het terrein van dat de Over- l verplichtingen ist, dat we door den in situaties, et de tijd is, dat

we aan deze vragen ernstig onze aandacht wijden. t is in deze dagen van malaise zeer duidelijk ge- worden, dat we met de scholen op de verkeerde weg zijn. De Bijzondere School wordt zoo al min- der de oplossing van de schoolstrijd. Waren we het indertijd niet met Heemskerk eens?

Gr.

G. MEIMA.

Over het congres.

De D. J. Couvée zegt, na een citaat uit „De Heraut“ te hebben gegeven, in „Herleving“:

Dit alles neemt niet weg, dat zulk saam vergaderen als gereformeerden verwarrend werken kan en voor ons besef werken moet op schoolgebied, waar 't er vooral in dezen tijd op aan komt, dat we zekerheid hebben omtrent onderwijzers en leeraren. Wij bedoelen ook niet, dat er bij iemand subjectief onoprechtheid in het spel zou zijn. Onze vrijzinnige leermeester Prof. Cannegieter noemde zich altijd aanhanger van het Gereformeerd Protestantisme. De „Herv. Kerk- hode“ van Rotterdam neemt in de lijst der predik- beurten altijd op de diensten van de Geref. Remon- strantsche Gemeente! Maar objectief is hier dwaling, verwarring, die de onoprechtheid in de hand kan werken zeer zeker in het spel. Zoo vreezen wij ook, dat men na zulk een Congres, waarin men beslist ongereformeerden als gereformeerden aanvaardt, heel moeilijk de geestverwanten van deze congres-leden uit allerlei onderwijsinrichting weren kan en dat Barthia- nen en andere Schrift-gezag-ondemijners zich zullen beroepen op zulk een congres om zich te handhaven, waar ze niet thuis hooren. Kan ik vandaag volstaan op het congres met de onderteekening van de belijdenis- geschriften en toch Schrift en Woord Gods voor twee verklaren, waarom kan ik dat niet morgen als leeraar? En dat bezwaar is ook door de uiteenzetting van Prof. Kuyper niet weggenomen, juist omdat het niet een Calvinisten-, maar een gereformeerden-congres heet en wil zijn.

Laat mij even mogen opmerken, dat het inlijven van een representant der dialectische theologie in een ge- zelschap van Calvinisten al evenmin te verdedigen zou zijn. Wat Barth en Haitjema willen gaat tegen de grondslagen van Calvin en van alle calvinisme in. Als het ongeluk te verhelpen zou geweest zijn door in plaats van „gereformeerden“ te lezen: „calvinisten“, dan zouden wij ons geschaamd hebben over onze critiek. Dan zouden wij geschokt zijn door wie sprak van „rumor in casa“. Thans zijn wij niet geschokt — althans niet daardoor.

Via Ds Couvée komen we zoo weer — naar belofte — op „De Heraut“. Tot mijn leedwezen moet ik het citeeren van de resteerende opmerkingen van dit blad nog even uitstellen; ik meende, dat het blad in mijn tasch was, dat blijkt bij opening ervan niet zoo te zijn; ik zal dus moeten wachten tot volgende week. Enkele andere stem- men mogen dus deze week nog worden beluisterd:

Ds J. J. Bouwman schrijft in „Almelosche Kb.“:

Ook zullen de Profs. Grosheide, Kuyper, Hepp en Waterink daar een plaats vinden naast menschen uit het Hersteld Verband en Prof. Haitjema, wiens theologie verre van Gereformeerd is en een aanval op de Vrije Universiteit. En allen zullen dan den naam dragen Gereformeerden, Calvinisten, en de belijdenis- schriften onderteekenen!

Ik verheug mij er ten zeerste over, dat er ook onder ons zijn, b.v. Dr Dijk en Prof. Schilder, die zeggen: ik bedank er voor, zoo aan dit congres mee te doen. Die hun bezwaren uitspreken. Die waarschuwen tegen een valsche eenheid. Die geen eenheid kunnen constateeren, waar die niet gevonden wordt. Die ook op deze wijze door neen te zeggen, strijden voor de Gereformeerde leer en voor de Vrije Universiteit.

Dr v. Lonkhuyzen in „Geref. Kb. Schouwen en Duive- land“:

Een broeder ergens in ons land schrijft ons naar aanleiding van een artikelje dat we schreven over het nu gehouden Congres in Amsterdam deze woor- den: „Maar waarom moet in Nederland elke vorm van samenwerking vooraf onmogelijk gemaakt? Waar- om toonen wij toch altijd zulke echte bewoners van het Polderland te zijn.“ Treffend en duidelijk gezegd. Door een zoon der Scheiding! Maar ik vraag dezen briefschrijver in zijn stijl en terminologie blijvende: Waarom dan in 1926 alles kapot gemaakt in Assen?

En vóór Assen in 1885 en dáárvoor in 1834?

Hoer dan naar de uitnodiging van prof. Haitjema verleden week op de vergadering van Kerkherstel gegeven en keer allen terug tot de Herv. Kerk, in den schoot dier „Moeder“! Dan zijn alle dijken en sloten in 't Polderland verdwenen. Dan is er lieftijke een- heid. En niets kapot — of alles kapot!

Wij wenschen in ruimte van hart voor niemand onder te doen, ieder die ons kent weet dat. Maar we willen ook geen vermenging van geloof en wat de kerken zelve als ongeloof veroor- deelden. En dat niet in 't toekomstige — maar in het fundamentele.

Zulk een vermenging gaat geheel tegen Gods Woord in.

En gelukkig, dat er in Nederland nog lijnen vastge- houden en grenzen erkend worden. Al worden we dan door eigen broeders als een „Polderland“ gesmaad. Dat dragen we.

Dr K. Dijk komt nog eens op de kwestie terug in „Geref. Kbl. Den Haag“. Sprekend over „De Heraut“ merkt Dr Dijk op:

Hij spreekt, en zeer opmerkelijk, niet van het congres van Gereformeerden maar van Cal- vinisten, en voert, al erkent hij, dat er bezwaren tegen de verkregen samenwerking kunnen worden ingebracht, vóór dit congres een breed citaat uit de Stone-Lectures van zijn vader aan, waarin in schoone woorden de breedheid en het universele karakter van het Calvinisme betoogd wordt. Zelfs, zoo leert Dr A. Kuyper ons, hebben niet-Gereformeerden als Me- thodisten en Baptisten „in de tente van het Calvinisme toevlucht gezocht“.

Echter... wie onzer denkt er aan dit te ontkennen? Het universele, breede karakter van het Calvinisme wordt door ons allen terstond toegestemd.

Maar daarover gaat de strijd niet in onze oppositie tegen het bedoelde congres.

Want dit congres dient zich niet aan als een con- gres van Calvinisten, op de basis van een calvinistische beginselverklaring.

Dit is juist door ons als voorwaarde van samen- werking voorgesteld, doch niet aanvaard.

Neen, het congres is, zoo luidt de naam, — en naam en wezen moeten elkaar toch dekken, — een congres van Gereformeerden op den grondslag van onze Gereformeerde Geloofsbelij- denis, en van die Belijdenis geldt toch niet wat Dr Kuyper schreef van het Calvinisme.

Op deze basis stelt zich geen Methodist; „in deze tente“ zoekt geen Baptist „toevlucht“, met deze Con- fessie vereenigt zich geen geesteskind van Vinet, en met deze Confessie is ook de dialectische theologie in lijnrecht strijd. Juist de scherpte van den grondslag beperkt de deelname aan het Congres, en wat van de calvinistische beginselen in het algemeen geldt is niet toepasselijk op de gereformeerde belijdenis der waarheid Gods. Deze beide, en Prof. Kuyper heeft ons dit altijd geleerd, mogen niet vereenzelvigd worden. In ons vaderland zien wij dat mannen van doops- gezinde, luthersche en ethische richting op het gebied van de staatkunde de calvinistische beginselen aan- hangen en verdedigen, maar we zouden toch met hen (men denke aan wijlen Ds Talma) geen congres van Gereformeerden houden. Wie deze eenheid begeert, vernauwt de grenzen en laat binnen dat gebied alleen toe degenen, die met de Gereformeerde Confessie van harte instemmen.

Vervolgens over Prof. Rutgers' apologie, gehouden bij de rectoraats-overdracht:

Laat ik eerst mogen zeggen, dat ik het betreur, dat hij deze verdediging heeft uitgesproken bij de over- dracht van het rectoraat aan de V. U.

Dit was een officiële plechtigheid; hij sprak in kwaliteit als rector der universiteit, en was daar op z'n plaats het pleidooi voor wat Prof. Rutgers per- soonlijk gedaan heeft, voor het genoemde congres?

Maar nu zijn pleitrede zelve.

Kon, zoo vraagt hij, een beter en duidelijker program van beginselen gevonden worden dan de Gereformeerde Belijdenis?

Is dit, kerkelijk aanvaarde en met autoriteit be- kleede symbool niet verre te verkiezen boven enkele door ons, particulier, vooraf vastgestelde beginselen.

Deze lijnen missen toch de kracht van een Belijdenis!

Dit laatste stem ik terstond toe, maar dit beteekent niet, dat zulk een beginselprogram, omdat 't maar een beginselprogram en geen Confessie is, geen soliden grondslag zou bieden om daarop samen te werken. Ik kan b.v. wijzen naar onze antirevolutionaire staats- partij, en ik wil met name noemen onze Vrije Uni- versiteit. Op welke basis staat onze hogeschool? Ja, voor de Faculteit der Godgeleerdheid op die der Drie Formulieren van Eenigheid, maar voor de andere Faculteiten op den grondslag der „Gereformeerde beginselen“. Een term, die zeker niet uitmunt door bijzondere scherpte, waarom ook de Senaat der V. U. in 1895 een uitvoerige verklaring heeft gegeven, waarin in enkele stellingen betoogd wordt, wat onder deze beginselen is te verstaan, en langs welken weg de kennis van deze principia wordt verkregen. (Zie Rull- manns gedenkboek over: De Vrije Universiteit, blz. 186). De stichters van onze V. U. hebben gevoeld, dat om de medewerking van allen te verkrijgen, die op het terrein der wetenschap God wilden dienen naar Zijn Woord, de basis voor de rechtswetenschap enz. breeder moest zijn dan die der Gereformeerde Con- fessie; zij spraken van Gereformeerde beginselen en stelden daardoor don weg open, dat b.v. om het voorbeeld van Dr Kuyper uit de Stone-Lectures te herhalen, een baptistisch-geörienteerde Christen, die bezwaren heeft tegen den kinderdoop, nochtans voor de studie der rechten of der letteren zijn toevlucht zocht bij of zijn krachten gaf aan de Vrije Universiteit. En was het daarom zoo dwaas om voor een congres van Calvinisten het advies te geven: formuleert eerst eenige punten, waarin wij het eens zijn en waarvan wij kunnen uitgaan? Moet voor een bredere samenwer- king geen bredere basis worden gezocht?

Thans dekt de vlag de lading niet.

Het Congres zal zijn een congres van Gere- formeerden, en hier komen samen menschen, die in een van de grondstellingen van onze Belijdenis, het openbaringsbegrip, lijnrecht tegenover elkaar staan.

Van principieele eenheid is geen sprake.

En de argumentatie van Prof. Rutgers om deze sa- menwerking te verdedigen, is mij in het geheel niet helder: „Maar is er bij de organisatoren van het Congres niet veel kaf onder het koren, zijn er geen mannen op den voorgrond gekomen, die, terwijl zij de belijdenisschriften onderschrijven, gevoelsloos voorstaan welke met den inhoud der belijdenisschriften onbe- staanbaar zijn?“

Beteekent de samenwerking voor een congres van Gereformeerden niet, dat ernstige dwalingen als aan- gelegenheden van minder belang worden beschouwd? Aanvaardt en presenteert men elkander niet als vol- waardige vertegenwoordigers en vertolkers van de Gereformeerde waarheid? Ik zou daarvan dit willen zeggen. Deelneming aan het congres, of aan de organi- satie ervan, brengt niet de verplichting mede voor de dwalingen van andere deelnemers blind te zijn. Men

aanvaardt en presenteert elkander als personen, die de belijdenisschriften onderteekenen, en op den grond- slag van die onderteekening bijeen willen komen. In de samenwerking voor het congres ligt niet opge- sloten een wederkerige verklaring van zuiverheid van dwalingen.“

Hier tegen zou ik dit willen opmerken.

Wanneer men elkander aanvaardt als personen, die de belijdenisschriften onderteekenen, komt het er eerst op aan wat men onder die onderte- kening van en die instemming met den grondslag verstaat. Deze zal toch niet worden op- gevat als een formeele toestemming, of als een con- formatie met reserves, of als een voor-zijn-rekening- nemen-inzoooverre-als enz., gelijk dit in de Herv. Kerk helaas mogelijk is. De onderteekening beteekent na- tuurlijk voor de leiders en deelnemers van het congres de hartelijke instemming met de Confessie, en men zal niet mogen zeggen: deze en die heeft onderteekend; dat is voor mij genoeg; of hij nu waarlijk gereformeerd is, is zijn zaak en niet de mijne. Maar wanneer de onder- teekening en het samenkomen op den grondslag der Confessie dien inhoud en die beteekenis hebben, (en minder kan het toch niet, wil men geen onoprecht- heden toelaten), beteekent de aanvaarding en presentieering van deze personen, dat men ze ook voor zoodanigen houdt, die amen, van harte amen zeggen op onze gansche Confessie. Dan mag de aan- vaarding ook niet beperkt zijn door de reserve, dat ze misschien op gewichtige stukken van de Belijdenis af- wijken! Anders aanvaarden wij niet. Aanvaarden is werk van vertrouwen, en de deelnemers aan dit congres vertrouwen van elkander dat ze gereformeerd zijn in al hun denken voor elk deel van het leven, ook voor dat der theologie.

Kan men dat vertrouwen geven aan de verdedigers der dialectische theologie?

Men weet toch, dat deze theologie, en ik noem maar weer het godsbegrip en openbaringsbegrip, niet gereformeerd is.

Kan en mag men dan een der voormannen van deze richting, die zich heeft uitgesproken en zich de bestrijding van ons met de ethischen in bond niet geschaamd heeft, aanvaarden als een, die ten volle de Belijdenis handhaaft?

Laat ik de kwestie, zooals ik ze zie, scherp stellen.

Of de wijsbegeerte, die de dialectische genaamd wordt is gereformeerd, maar dan zijn wij het niet, en dan hooren Rutgers, Hepp, Grosheide, enz. enz. op het Congres van Gereformeerden niet thuis, of aan de eerste moet de naam gereformeerd onttogd worden, maar dan is er voor Haitjema in dezen kring geen plaats.

Tenslotte:

Ik blijf ernstige, zeer ernstige bezwaren houden tegen een Congres van Gereformeerden, waarin een leidende plaats wordt gegeven aan iemand, die onze gereformeerde levensbeschouwing en haar belijdenis door zijn theologie scherp bestrijdt.

Hierbij wil ik het laten.

Ik schrijf deze dingen niet uit zucht om de een- heidsplannen in den weg te staan.

Maar omdat ik hiervan overtuigd ben, dat deze wijze van samenkomen, samenspreken, samenwerken op één basis, terwijl er fundamentele geschillen zijn, uitloopt op groote schade van de zaak der gerefor- meerde actie.

Reeds valt deze wrange vrucht te plukken dat wij om het congres van Gereformeerden in eigen kring verdeeld zijn.

En dat niet omdat wij, die meenen te moeten oppo- neeren, niet willen samenwerken, maar dit niet kun- nen met hen, die naar onze overtuiging niet te aan- vaarden en te presenteeren zijn als onderteekenaars, dat is als verdedigers — zonder reserve — van de volle Gereformeerde Belijdenis.

Moge God ons bewaren, voor meer onvrede.

We hebben elkander als zonen van het- zelfde huis veel te veel noodig.

Ik moet het nu wel erbij laten. Later meer.

K. S.

De Russische Zendingsvriend, adres Bali- straat 75, Den Haag, met art. over: Zendingen, Uit- treksels uit Brieven van noodlijdende geloovigen in Sovjet-Rusland, Feiten, die niet weerlegd kunnen wor- den, Mededeelingen omtrent de zending onder de Rus- sische Joden, en vele kleine bijdragen;

Contact, Maandbl. voor patiënten, oud-patiënten en personeel v. h. Chr. Sanat. Sonnevand, Harderwijk, met art. over een koninklijke verpleegster (wijlen Ko- ningin Emma), Meditatie, Brieven aan een verren vriend, Ervaringen als je thuiskomt, Als de nood op 't hoogst is. Adres Nieuwe Rubensstraat 35b, Rotterdam.

Onbestelbaar is bij mij teruggekomen een exemplaar van „De Reformatie“ van 5 October 1934, geadresseerd aan den heer E. van Doornik, Linker Rottekade 8, Rotter- dam. Als de afzender mij het juiste adres opgeeft, zal ik zorgen voor doorzending; voorts een exempl. van 26 Oct., geadresseerd aan den heer S. Anema, Verspronck- weg 111 rd, Haarlem.

Den heer H. de Jong, Amsterdam, die geen nader adres opgeeft in een brief aan de Redactie, zij bij dezen meegedeeld, dat de quaestie, die hij aangeroerd wil zien,